Persoonallinen ajattelu päätelmien ja päätöksenteossa

Tutkija:

- Tapio Alho, komentajakapteeni (evp)
- Syntynyt 4.2.1965 (53 v) Vaasassa ja asuu myös nykyisin Vaasassa
- Kaksi lasta ja kaksi lastenlasta. Nuorimmaisen eli 9 – vuotiaan pojan huoltaja ja sinkkumies

Ura:

- 1985 Vaasan Rannikkopatteristoon (määräaikainen toimiupseerin virka)
- 1987 Toimiupseerin alempi virkatutkinto (RT)
- 1988 Toimiupseerin virkaan nimittäminen
- 1990 Toimiupseerin ylempi virkatutkinto (RT)
- 1996 Luutnanttikurssi (RT)

- 1997 Muutto Helsinkiin ja opetusupseeriksi Rannikkotykistökouluun
- 1.7.1998 Opettajaksi Merisotakouluun (Rannikkotykistö liitetään Merivoimiin)
- 2001– 2003 Tutkinnon täydentäminen upseerin virkatutkinnoksi (maasotalinja)
- 2004 Sotilaspedagogiikan opettajaksi Maanpuolustuskorkeakouluun (Koulutustaidon laitos, Tutkimuksen ja teorian opettajaryhmä)
- 2006 Esiupseerikurssi (merisotalinja)
- 2007 Johtamisen ja Sotilaspedagogiikan opettajaksi JOSPEL (Jatkotutkinnon –opettajaryhmä)
- 2011 Osastoesiupseeri (Meripuolustus) Etelä-Suomen Sotilaslääänin Esikunta
- 2015 Osastoesiupseeri (Meripuolustus) Kaartin Jääkärirykmentti (Puolustusvoimauudistus)
- 1.8.2017 Reserviin ja Wärtsilään porttivahdiksi

Esityksen sisältö

1. Tutkimusongelmat
2. Tutkimuksen keskeiset taustaoletukset
3. Päättely pohdintana on päätöksenteon metakognitiivista valmistelua
   Persoonallinen ajattelu
4. Päätelmien- (päätöksen)teko persoonallisen ajattelun varassa
5. Alustavia tuloksia ilman erittelyä ja syvempää analyysiä

1. Tutkimusongelmat

- Miksi yksilöt hylkäävät pohjatiedon päättely- ja päätöksentekoprosessissa
- Miten päätöksentekoa tukeva ongelman-ratkaisuprosessi etenee?
- Miten informaatio päätöksentekoa tuke-vassa päättelyprosessissa prosessoidaan?
- Miten persoonallinen ajattelu vaikuttaa päätöksenteossa?

2. Tutkimuksen keskeiset taustaoletukset

- P1: Reflektointi on ongelmanratkaisua
  P2: Ongelmanratkaisu on päätelmien tekoa
  J: Reflektointi on päätelmien tekoa
- P1: Persoonallinen ajattelu on heuristista päättelyä
  P2: Heuristinen päättely on reflektointia
  J: Persoonallinen ajattelu on reflektointia
- P1: Persoonallinen ajattelu nojaa hiljaiseen tietoon
  P2: Hiljainen tieto nojaa systeemin I mukaiseen ajatteluun
  J: Persoonallinen ajattelu nojaa systeemin I mukaiseen ajatteluun

- P1: Päätelmien teko on persoonallista ajattelua

  P2: Persoonallinen ajattelu on virheiden kyllästämää

  J: Päätelmien teko on virheiden kyllästämää
- P1: Päätelmien teossa on kyse ongelmanratkaisuprosessista

  P2: Ongelmanratkaisuprosessissa on kyse persoonallisesta ajattelusta

  J: Päätelmien teossa on kyse persoonallisesta ajattelusta
- P1: Reflektointi edustaa systeemin I mukaista ajattelua

  P2: Persoonallinen ajattelu edustaa systeemin I mukkaista ajattelua

  J: Reflektointi on persoonallista ajattelua

3. Päättely pohdintana on päätöksenteon metakognitiivista valmistelua

- Persoonallinen ajattelu perustuu Systeemin 1 mukaiseen ajatteluun. Systeemi 1 mukainen ajattelu edustaa nopeaa, samanaikaista sekä automaattista informaation prosessointia.
- Universaali ajattelu (deduktiivinen päättely tai looginen päättely) perustuu systeemin 2 mukaiseen ajatteluun. Systeemin 2 mukaiselle ajattelulle on ominaista hidas ja vaiheittainen toimeenpano.
- Päätelmien teko edellyttää aina virittynyttä skeemaa.

- Päätelmiä voidaan tuottaa joko persoonallisen tai universaalin ajattelun avulla.
- Virittyneeseen skeemaan liittyvä päätelmien teko voi olla myös osin tai jopa kokonaan tiedosta-matonta siis alitajunnassa tapahtuvaa (evidenssi)
- Päätelmiä tehtäessä informaatio prosessoidaan joko

a) Systeemin I mukaisena heuristisena päättelynä;
   - nopeus, automaattisuus ja intuitiivisuus
   - informaation prosessointi pitkäkestoisessa työmuistissa.

   tai

b) Systeemin 2 mukaisena deduktiivisena päättelynä;
   - hitaus, tarkkuus ja systemaattisuus
   - informaation prosessointi lyhytkestoisessa työmuistissa.

4. Persoonallinen ajattelu

- Persoonallisessa ajattelussa päätelmien teko tapahtuu heuristisen päättelyn varassa.
- Heuristinen päättely on kognitiivisen psykologian määrittelemä epäformaali menetelmä ongelmanratkaisuun
- Heuristiikka sanana juontaa juurensa kreikan kielen ilmaisusta heureka, ”löysin”.
- Heuristisen päättely on päättelyä järkevien (toteuttamiskelpoisten) vaihtoehtojen varassa
- Frame –ongelma (John McCarthy and Patrick J. Hayes, 1969)

5. Päätelmien teko persoonallisen ajattelun varassa

- Päätelmistä suurin osa tehdään heuristisen päättelyn varassa (persoonallinen ajattelu).
- Heuristinen päättely (persoonallinen ajattelu) ilmentää yksilön kognitiiviseen karttaa eli yksilön maailmankuvaan.
- Vaarana erityisesti pohjatiedon (esim. vahvistettu tiedustelutieto tai tilinpäätöstieto) hylkääminen vrt. ajattelun virheet.
- Ajattelun virheet (engl. Bias [vääristymät]) ovat
    a) informaation prosessoinnista johtuvat ajattelun virheet ja
    b) kognitiivisesta kartasta johtuvat ajattelun virheet.

- **Mittaaminen** edellyttämä persoonallisen ajattelun operationalisointi (yksilönäkökulma)
- Ulottuvuudet > mittarit > osiot

1. Kognitiivisesta kartasta johtuvat persoonallisen ajattelun virheet päätöksenteossa.
2. Jatkuvien muuttujien vaikutus persoonalliseen ajatteluun päätöksenteossa
3. Tavoiteorientaation vaikutus persoonalliseen ajatteluun päätöksenteossa
4. Minä-efektin vaikutus persoonalliseen ajatteluun päätöksenteossa

Mittarit > tee linkki pdf -mittareihin

5. Empiria ja johtopäätöksiä

- Teemahaastattelu (28 haastattelua), jonka pohjalta tehdyt päätelmät on verifioitu
- Kysely (120 vastaajaa)
  - Valtiohallinnon yksikkö (A)
  - Kansainvälinen vientiyritys (B)
  - Kyselyn data saatettu muotoon, jossa sen analysointi mahdollista (SPSS)
  - ”Tutkijan kotitehtävä”

- Erityisesti valtionhallinnon edustajat tunnistivat mittareiden mukaista päätöksentekokäyttäytymistä lähiympäristössään.
- Siitä huolimatta he eivät tunnistaneet itsessään mittareiden mukaista moitittavaa käyttäytymistä.
- Sama toistuu tunteiden vaikutuksessa päätöksentekoon
  - 80% vastaajista oli osittain tai täysin sitä mieltä, että vallitseva tunnetila vaikuttaa päätöksentekoon.
  - Tästä huolimatta suurin osa (<60%) vastaajista kielsi tämän itsensä osalta.

- Ympäristön ja sosiaalisten paineiden vaikutus päätöksentekoon on tilastollisesti merkityksellistä.
- Pohjatiedon merkitystä päätöksenteossa korostetaan.
- Vallitsevien tunteiden merkitys päätöksentekoon on tilastollisesti merkityksellistä.
- Valtaosa (> 60%) vastaajista on valmis tekemään päätökset pelkästään tilannekuvan pohjalta vrt. pohjatieto.
  - Tilannekuvan problematiikkaa.
  - Tilannekuva koostuu yksilön välittömistä havainnoista ja tiedustelutiedosta (pohjatieto), joita arvotetaan ja arvioidaan yksilön oman kognitiivisen kartan eli maailmankuvan pohjalta.
  - Se on siten heuristisessa päättelyssä tuotettu (subsumbtion tuote).
  - Se pohjimmiltaan generoidaan aina päätöksentekijän toimesta.